

Nr 26

Utlåtande i anledning av väckta motioner om forskning angående ungdomens situation i dagens samhälle.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 343 av herrar *Johan Olsson* och *Thorsten Larsson* samt II: 410 av herr *Boo m. fl.* hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att Kungl. Maj:t må föranstalta om åtgärder för en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle i det syfte som angivits i motionerna.

I motionerna anföres bl. a. att samhället undergår en snabb utveckling, vilket medfört att uppfostringsfrågorna nu är av en helt annan natur än förr. Slitningar mellan generationerna uppstår. Ungdomen själv befinner sig i en helt ny situation, bl. a. genom den stora omflyttningsprocess som pågår. Den får ej det stöd från föräldrarna som krävs, och föräldrarna vet mycket litet om de problem som möter ungdomen i den nya miljön. Allt fler går nu i skolor med heldagsundervisning, och de problem som därvid uppkommer är likaså okända för de flesta föräldrar. Massmedia, inte minst TV, påverkar ungdomen, men man vet föga om de konfliktsituationer detta kan medföra gentemot den gamla familjens normer.

Från samhällets sida görs mycket för att korrigera och återanpassa. Erfarenheten har också visat, att den förebyggande verksamheten är både effektiv och billig. Det är mer betydelsefullt än någonsin att ungdomen ges en fostran till kritiskt värderande, självständigt tänkande individer. Speciellt inom föreningslivet ges möjligheter härtill. Samhällets stöd i detta sammanhang är troligen alltför ringa.

Ungdomsfostran bör ses som en friskvård. Det ligger emellertid alltför mycket av »tro» bakom de åtgärder som vidtas. Man vet för litet om var insatsen skall sättas in. En forskning om ungdomens situation i dagens samhälle borde avsevärt underlätta ställningstagandena och ge samhällsinsatserna en bättre inriktning och omfattning. Ett par under förra året genomförda undersökningar nämns som exempel på forskning som kan ge bättre kunskaper om förhållandena. Den forskning 1962 års ungdomsutredning bedriver är värdefull men berör endast begränsade områden och är att uppfatta som temporär.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 410.
Bihang till riksdagens protokoll 1966. 11 saml. Nr 26

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från *statens ungdomsråd* som anför:

Motionärerna behandlar ett utomordentligt stort forskningsfält. Forskning rörande ungdomens förhållanden och villkor i alla aktuella aspekter kräver stora insatser. Under de senaste decennierna har uppmärksamhet ägnats missanpassningsfenomen bland ungdomar och en rad detaljstudier har gjorts. Motionärerna hänvisas bl. a. till »222 stockholms-pojkar» och »Självdeklarerad brottslighet bland skolbarn i Stockholm». I SOU-serien har en rad värdefulla forskningsresultat framlagts rörande missanpassningsfenomenen: »Behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna» (SOU 1964: 24); en modell till försöksverksamhet på området presenterades i »Aktion mot ungdomsbrott» (SOU 1964: 58). En översiktlig redovisning för missanpassningsfenomenen bland de unga lämnas i Dick Blombergs »Den svenska ungdomsbrottsligheten». Ungdomsrådet har i en utredning Ungdomsorganisationerna och den missanpassade ungdomen kartlagt ungdomssammanslutningarnas insatser bland ungdom med anpassningssvårigheter samt framlagt förslag rörande verksamhetens intensifiering. Längre betraktades ungdomsproblemen som frågor främst rörande missanpassningsfenomen bland de unga. Alldeles som motionärerna framhållit har efter hand ungdomsfrågorna kommit att betraktas ur en rad andra aspekter.

1954 års riksdag beslöt anvisa medel för ungdomsledarutbildning, instruktörsverksamhet, fritidsgruppsverksamhet, m. m. inom de fria ungdomssammanslutningarna. Reformen genomfördes i anslutning till alkohollagstiftningens omläggning. Såväl i direktiven för utredningen som lades till grund för anslagsgivningen som i betänkandet och propositionen framhävdes att ungdomsfostran vid sidan av hem och skola var en central fråga för samhället oavsett den uppmärksamhet som i anslutning till alkoholfrågan ägnades densamma.

I anslutning till skolberedningens arbete har i en rad betänkanden ungdomens allmänna förhållanden och villkor sidobelysts. Här kan erinras hur utvecklingspsykologiska förhållanden belysts i »Skolan och differentieringen. Fyra professorer har ordet» i »Flyttning, kvarsittning och utkuggning i högre skolor i relation till folkskolans betygsättning» (SOU 1959: 35), i Härnkvists undersökningar »Individuella differenser och skoldifferentiering» (SOU 1960: 14), i Blomqvist—Johannessons undersökningar rörande »Social- och personlighetspsykologiska faktorer i relation till skolans differentieringsproblem» (SOU 1960: 42) samt i Henrikssons rapport »Högstadiееlevernas inställning till yrken, ämnen och ämnesval m. m.». Vidare har i Läroplan för grundskolan, Läroplan för fackskolan och Läroplan för gymnasiet ingående, och i anslutning till riksdagsbesluten, redovisats samhällets målsättningar för personlighets- och samhällsfostran mot bakgrund av utvecklingspsykologiska och socialpsykologiska fakta samt de beslut rörande den demokratiska fostrans inriktning som riksdagen fattat.

Ungdomens förhållande på arbetsmarknaden har belysts i specialarbeten. Särskilt kan nämnas byråchef Ejnar Neymark: Selektiv rörlighet. Men ytterligare forskning är angelägen. Det vore sålunda utan tvivel värdefullt om ungdomens anpassning till arbetet i vårt snabbt föränderliga samhälle ägnades systematisk uppmärksamhet.

Ungdomarna och familjen har i skilda familjesociologiska framställningar liksom i familjepolitiska utredningar fått sidobelysning. Någon sammanfattande framställning om ungdomens anpassning till den aktuella familje-

situationen föreligger emellertid inte. Studiet rörande »222 stockholmspojkar» belyser i någon utsträckning föreliggande fråga, men utgångspunkt är ungdomars med markerade missanpassningstendenser förhållanden.

Ungdomens fritidsliv är ett mycket stort område som kräver kontinuerlig forskning. 1962 års ungdomsutredning har som motionärerna påpekar genomfört vissa forskningsuppgifter. Dessa kommer att offentliggöras under försommaren 1966. En rad frågor om ungdom och massmedia, ungdom och mobilitet, ungdom och samlevnad, ungdom och internationalisering etc. kräver systematisk forskning till grund för ett följdriktigt samhällligt handlande.

Motionärerna lämnar en rad exempel på frågeställningar där såväl grundforskning som målforskning borde bedrivas. I detta sammanhang bör uppmärksammas att de vetenskapligt metodiska frågorna bör aktualiseras.

Statens ungdomsråd har i den s. k. »Föräldrakampanjen» sökt informera främst föräldrar men även lärare och andra grupper om de fria och frivilliga ungdomsorganisationernas betydelse för samhällsfostran. Vidare har rådet för att främja denna aktivitet ställt material för ledareutbildning till förfogande. I detta sammanhang kan sägas att den allmänna forskning rörande ledarutbildning som bedrivits exempelvis i anslutning till industriens personalutbildning är av allmänt intresse. För att ledarskolningen inom det fria och frivilliga ungdomsarbetet skall bli effektiv bör ingående uppmärksamhet ägnas pedagogiska och metodiska frågor inom denna sektor. Det framstår som angeläget att exempelvis i anknytning till någon lärarhögskola skapa ett sådant forskningsarbete och en högre utbildning.

Tagna i vidaste mening är ungdomsfrågorna miljöfrågor enligt rådets uppfattning. Rådet kommer att genomföra en rad konferenser för att aktualisera målsättningar för en långsiktig barn och ungdomsvänlig miljöplanering och de tekniska och ekonomiska aspekter som måste anläggas på densamma. I detta sammanhang bör framhållas att den socialekologiska forskningen rörande ungdomsmiljön bör stärkas.

Ungdomsrådet delar i princip de synpunkter rörande en målinriktad ungdomsforskning som framföres i motionen och vill särskilt framhålla att denna bör konkretiseras i vad det gäller pedagogisk forskning och utbildning av ungdomsledare/samhällspedagoger inom fritt och frivilligt arbete samt socialekologisk forskning rörande ungdomens förhållanden och villkor. I övrigt bör övervägas hur ungdomsforskning kan stärkas vid de beteendevetenskapliga institutionerna vid rikets universitet och vid andra forskningsinstitutioner som kan vara av betydelse för skapandet av en progressiv ungdomsmiljö.

Utskottet

I motionsyrkandet hemställs om åtgärder för en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle.

Motioner med samma innehåll och yrkande som de nu föreliggande har behandlats av utskottet vid 1964 och 1965 års riksdagar (utskottets utlåtanden nr 57/1964 och nr 5/1965). Dessa motioner föranledde enligt utskottets förslag ingen riksdagens åtgärd. I utlåtandena hänvisade utskottet bl. a. till av 1964 års riksdag antagna riktlinjer för det statliga stödet till ungdomsverksamheten, som innebar att stöd i vidgad utsträckning skulle lämnas till

det personlighetsutvecklande och samhällsfostrande arbetet och icke som tidigare huvudsakligen endast till verksamhet som avser att förebygga missanpassning. Statsmakterna hade vidare vid upprepade tillfällen beträffande såväl grundskolan som de gymnasiala skolorna och andra skolformer betonat att skolans personlighetsutvecklande uppgift finge ses som en av de grundläggande principerna i det nya skolväsendet.

Utskottet vill erinra om att denna målsättning för skolundervisningen är intagen i 1 § skollagen och givits stort beaktande vid utformningen av gällande läroplaner och anvisningar för skolans verksamhet. Undervisningens inriktning i dessa hänseenden ligger såvitt utskottet kunnat finna helt i linje med motionärernas önskemål om en fostran av ungdomar till kritiskt värderande, självständigt tänkande individer. Vad beträffar föreningslivets roll i detta sammanhang får utskottet framhålla, att de ovan angivna nya principerna för lämnande av statligt stöd synes ha följts och att stödet fått avsevärt ökad omfattning. Som exempel på anslagsutvecklingen kan nämnas att anslaget under åttonde huvudtiteln till bidrag till ungdomens fritidsverksamhet var 7 milj. kronor budgetåret 1964/65 och 8 milj. kronor budgetåret 1965/66 samt att riksdagen för nästa budgetår godkänt en uppräkning av anslaget till 10 440 000 kronor. Utskottet får i detta sammanhang framhålla att ett förslag beträffande det statliga stödet till ungdomsverksamheten är att förvänta från 1962 års ungdomsutredning i år. Den under åttonde huvudtiteln upptagna anslagsposten till bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet har likaså ökat. Det var budgetåret 1964/65 3 016 000 kronor och påföljande budgetår 3 666 000 kronor. I årets statsverksproposition äskat anslag på 4 266 000 kronor — bidrag avses skola lämnas till ytterligare sex organisationer — har beviljats av riksdagen. Utskottet vill också erinra om att den av riksdagen beslutade upplysningsverksamheten i ungdomsfrågor som bedrivs under ledning av statens ungdomsråd med anslag under femte huvudtiteln och som bl. a. innefattat en upplysningskampanj med särskild inriktning på föräldrarnas ansvar för ungdomens fritidsfostran föreslås erhålla oförändrat stöd.

Vad gäller den i motionsyrkandet upptagna frågan om behovet av forskning angående ungdomens situation anförde utskottet i sina tidigare utlåtanden att sådan forskning redan förekom i icke obetydlig utsträckning och att förslag till ytterligare forskningsuppgifter förelåg. Utskottet hänvisade härvid särskilt till en av 1962 års ungdomsutredning i dess betänkande angående stöd åt ungdomsorganisationernas centrala verksamhet lämnad redogörelse för verkställda, pågående och planerade undersökningar på detta område. Utskottet framhöll att en stor del av forskningsuppgifterna ingalunda gällde enbart den missanpassade ungdomens problem utan avsåg frågor av största betydelse för hela vår ungdom och att det kunde förutsättas att de nya riktlinjerna för ungdomsarbetet skulle bli vägledande jämväl för forskningsverksamheten.

Utskottet vill till det sist anförda endast foga att vissa av forskningsuppgifterna numera fullföljts. Av stor vikt är vidare att, enligt vad utskottet erfarit, 1962 års ungdomsutredning i sitt slutbetänkande kommer att behandla frågan om behovet av och förutsättningarna för en intensifierad ungdomsforskning. Utredningen lär därvid komma att bl. a. taga upp spörsmålet om åtgärder för att trygga en kontinuerlig forskning inom vissa betydelsefulla sektorer av det vida forskningsfält som ungdomsproblemen utgör, nämligen forskning på psykologiens, pedagogikens och sociologiens områden.

Utskottet vill liksom tidigare understryka att utskottet icke underskattar vikten av de synpunkter på ungdomsproblemen och ungdomsverksamheten som anförts i motionerna. Det synes emellertid som om motionärernas önskemål redan vore i icke oväsentlig grad tillgodosedda och som om inom kort ytterligare material kommer att föreligga, som kan ge värdefull belysning åt de i motionerna upptagna spörsmålen. Med hänsyn härtill och då utskottet icke kunnat finna att några nya omständigheter tillkommit, som bör föranleda ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida, får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 343 och II: 410 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 mars 1966

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Enarsson, Hellebladh, Svanström, Hedlund, Helge Karlsson*, Kilsmo*, Wååg, Sörenson och Blomquist*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herrar Hamrin i Kalmar, Dickson, Lundmark, Haglund, Rimås, Nordgren*, Svanberg*, fru Ekroth, herrar Johansson i Skärstad och Josefson i Arrie.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Svanström*, *Sörenson*, *Hamrin* i Kalmar, *Rimås*, *Johansson* i Skärstad och *Josefson* i Arrie, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

I förevarande motioner hemställas om åtgärder för en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle. Utskottet delar motionärernas uppfattning, att en sådan forskning är nödvändig.

De nuvarande insatserna på detta område är visserligen värdefulla men mera vittsyftande åtgärder bör vidtagas för att länka in olika undersökningar i ett större forskningsprogram om ungdomens situation i dagens samhälle.

Motionärerna betonar särskilt den snabba föränderligheten i dagens samhälle och den väsentligt annorlunda situationen för ungdomen i dag jämfört med den nuvarande föräldragenerationen. De stora problem som strukturomvandlingen och befolkningsomflyttningen förorsakar ungdomen bör noggrant utredas.

Utskottet stöder motionärernas uppfattning, att en positiv ungdomspolitik måste föras. Målet för ungdomsverksamheten får inte begränsas till att motverka asocialitet. Ungdomsfostran i form av friskvård, som den framföres av motionärerna, bör vara vägledande för åtgärderna på detta viktiga område.

Alltför mycket av samhällets insatser bygger på lös grund med tro och antaganden snarare än vetande som grundval. De pengar som satsas här så väl som på andra områden måste så långt möjligt ges en effektiv användning. Genom en grundlig forskning skulle man kunna skapa det behövliga underlaget för en genomtänkt och konsekvent utformning av samhällets samlade insatser för ungdomen. Den forskning som 1962 års ungdomsutredning bedriver är värdefull för utformningen av stödet till ungdomsorganisationerna men berör endast hur organisationerna fungerar, ledarutbildningen samt attityder hos deltagare och ledare. Utredningen är dessutom alltför uppfatta som en temporär företeelse.

Utskottet vill mot denna bakgrund förordna att en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle kommer till stånd. Utskottet får således hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 343 och II: 410 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om åtgärder för en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle i det syfte som angivits i motionerna.